

ต้องศึกษา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เอานะ ชื่อ ๑๖๘๘. นะ

ถาม : ชื่อ ๑๖๘๘. เรื่อง "ปฏิบัติ ปริยัติ" (นี่หัวข้อเขาถามนะ ปฏิบัติ ปริยัติ)

ขอความเมตตาหลวงพ่อสอนแนะนำลูกในการปฏิบัติธรรม ทำสมาธิ คำถามคือ เราจำเป็นต้องอ่านพระไตรปิฎกคู่ไปกับการปฏิบัติหรือไม่ ถ้าลูกไม่รู้เรื่องปริยัติ ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก ไม่ได้ศัพท์บาลี อาศัยอ่านจากหนังสือหลวงพ่ ฟังเทศน์หลวงพ่ หลวงตามหาบัว เพียงพอไหมคะ ขอบพระคุณคะ

ตอบ : เพียงพอไหมคะ นี่พูดถึงว่าโดยหลักการโดยทางโลก โดยทางโลกเห็นไหม โลกจะเจริญด้วยต้องปัญญา ทุกอย่างเจริญด้วยปัญญาทั้งหมด ฉะนั้น เวลาการศึกษา มีความจำเป็นไหม? มีความจำเป็น มีการศึกษา คนเรามีการศึกษาเพราะคนเรามีปัญญามันถึงมีอาชีพ มีปัญญาเอาตัวรอดได้ คนเราจะเอาตัวรอดได้หรือไม่ได้มันอยู่ที่ปัญญาของคน

ถ้าปัญญาของคน สิ่งสำคัญที่สุดคือปัญญา นี่ปัญญาทางโลกเขาไม่ได้แบ่งออกเป็นโลกียปัญญากับโลกุตตรปัญญา โลกียปัญญา ปัญญาของโลกคือโลกียปัญญา ปัญญาทางวิทยาศาสตร์ ปัญญาทางวิชาชีพนี่โลกียปัญญา โลกียปัญญาเพราะอะไร? เราคิดว่าโลกก็คือโลกเรา แต่ถ้าเป็นธรรมะนะ โลกคือโลกทัศน์ โลกคือภวาสวะ โลกคือภพภพคืออะไร? ภพคือหัวใจ ความคิดเกิดจากโลกคือความคิดเกิดจากหัวใจ เกิดจากหัวใจที่มีอวิชชา เกิดจากหัวใจที่มีกิเลส ความคิดอย่างนี้เขาเรียกโลกียปัญญา โลกียปัญญามันเกิดดับ มันเกิดก็ได้ มันดับก็ได้ แล้วมันเกิดแล้วมันอนิจจังด้วย เกิดแล้วมันยังแปรปรวนด้วย

ฉะนั้น การศึกษา นี่ถ้าปัญญาทางโลก โลกียปัญญาเขาเรียกว่าปัญญาทางโลก แล้วโลกุตตรปัญญา ปัญญาจะออกจากโลก ปัญญาจะพ้นจากโลก ปัญญาจะทำลายกิเลส เขาเรียกโลกุตตรปัญญา ถ้าโลกุตตรปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันเกิดจากการภาวนา ปัญญาอย่างนี้ไม่เกิดออกมามาจากตำรับตำรา ไม่เกิดออกมามาจากใดๆ ทั้งสิ้น ปัญญาอย่างนี้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ ปัญญาอย่างนี้เกิดจากประสบการณ์ ปัญญาอย่างนี้เกิดจากการฝึกหัด ปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นมาถึงเป็นสมบัติส่วนตัว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์นี่คร่ำครวญมาก พระอานนท์เป็นพระโสดาบัน อยากให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนตลอดไป ینگค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า

"อานนท์ เราบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา แม้แต่ตถาคตก็ต้องตายในคืนนี้"

เวลาเราตายไปเราเอาแต่สมบัติของเราไปเท่านั้น แล้วเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตายไปแล้วเราจะมีครูบาอาจารย์ที่ไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าธรรมและวินัยที่เราได้บัญญัติไว้ดีแล้ว ธรรมและวินัยคือวิชาการที่เราได้บอกไว้ นั่นคือธรรมและวินัย ที่เราบอกไว้ๆ วิธีการเราบอกไว้นั่นละเป็นวิทยาศาสตร์ นั่นเป็นความจริง มันเป็นพุทธศาสน์ มันเป็นการปฏิบัติขึ้นมาให้มันรู้แจ้ง ถ้าธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเธอ ถ้าเธอปฏิบัติไป

ฉะนั้น พอปฏิบัติไป พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ครูบาอาจารย์ต่างๆ ท่านเป็นพระอรหันต์ เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะมาลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าให้เห็นสมควรแก่เวลาของเธอเถิด คือให้สมควร คือว่าให้เป็นเรื่องส่วนตัว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไป เวลาครูบาอาจารย์นิพพานไป เอาสมบัติของส่วนตัวไป ไม่ได้เอาของใครไปเลย นี่ภาวนามยปัญญามันเกิดอย่างนั้น

ฉะนั้น สิ่งทีเวลว่าเราจะต้องศึกษาใหม่? ต้องอ่านพระไตรปิฎกใหม่? ต้องศึกษาใหม่? ถ้าต้องศึกษาใหม่? ต้อง ต้องศึกษา เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเป็นศาสดาๆ ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเธอ ธรรมและวินัย เวลาหลวงตาท่านพูดเหยียบหัวพระพุทธเจ้าไปแล้วแสดงธรรม คนก็ถามมาใหญ่เลย เออ เหยียบหัวพระพุทธเจ้าทำอย่างไร? อะไรถึงเรียกเหยียบหัวพระพุทธเจ้าไป เหยียบหัวพระพุทธเจ้าก็

อาบัติใจ ลบหลู่ใจ ไม่เชื่อฟังใจ ไม่น้อมใจลงเชื่อใจ ไม่น้อมใจลงเชื่อธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือทำตัวเองเนาใน แล้วก็แสดงธรรม ธรรมตัวเอง นี่หลวงตาถึงใช้คำว่าเหยียบหัวพระพุทธเจ้า คือเหยียบธรรมและวินัยแล้วแสดงธรรม

นี่ไงคนถามบอกอะไรคือเหยียบหัวพระพุทธเจ้า อะไรคือเหยียบหัวพระพุทธเจ้า เหยียบหัวพระพุทธเจ้าได้อย่างไร พระพุทธเจ้านิพพานไปตั้ง ๒,๐๐๐ กว่าปีแล้วไม่เจอกัน แล้วจะไปเหยียบหัวได้อย่างไร? ก็ธรรมและวินัยนี่ไง นี่คือตัวแทนศาสดาใจ ถ้าเราทำตัวเนาใน ทำตัวผิดพลาด แล้วก็แสดงธรรมๆ แสดงธรรม นี่ว่าเราต้องศึกษาพระไตรปิฎกไหม? ต้อง ต้องศึกษาพระไตรปิฎก เพราะการศึกษา การศึกษาเป็นภาคปริยัติ เวลาสังคมนี่นะ นี่ศาสนาจะมั่นคง มั่นคงเพราะการศึกษา ศึกษาเพราะอะไร? ศึกษาแล้วมันทำให้คนรู้ทางวิชาการ ถ้าคนรู้ทางวิชาการ เวลามองหน้ากันมันก็รู้ว่าเอ็งก็รู้ ข้าก็รู้ เออ ศึกษามาด้วยกัน

อ้าว พระไตรปิฎกก็เรียนมาด้วยกัน อ้าว เรียนมาด้วยกัน เห็นไหม เจอหน้ากันก็รู้ว่าเรียนมาด้วยกัน แล้วเอ็งทำผิดหรือเปล่า เออ ทำผิดหรือเปล่านั้น? ทำผิดโดยที่เขาทำผิด โดยความพลั้งเผลอ ทำผิดโดยที่ว่าเขาทนกิเลสของเขาไม่ได้หนึ่ง ทำผิดเพราะว่าเขาทำตัวเองเขาไม่ได้หนึ่ง ฉะนั้น เวลาเขาทำผิด นี่ศึกษามาๆ เป็นความรู้เพื่อความมั่นคง เขาบอกว่าเถรวาทเราที่การศึกษามา ศาสนาสืบต่อมาเพราะมีความรู้ มีการศึกษามา มันก็ใช้ ฉะนั้น เวลาใช้มันถูกต้องอยู่แล้วแหละ

ฉะนั้น เวลาที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ศาสนาจะเจริญอีกคนหนึ่งนะ กิ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกคนหนึ่ง กิ่งพุทธกาล แล้วมันเจริญที่ไหนล่ะ? เราก็อำนาจเจริญในภาคปริยัติใช้ไหม ถ้าเจริญ ภาคปริยัติพอศึกษามาแล้วมันก็แบบว่ายังสงสัยอยู่ใช้ไหม ศึกษาขนาดไหนก็สงสัย แต่เวลามาภาคปฏิบัติ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านแก้ความสงสัยของท่าน ท่านแก้ความสงสัยของท่าน ในใจของท่าน ท่านก็ใช้ นี่เพราะอะไร? เพราะหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น นี่กิ่งพุทธกาลมันมีตำราอยู่แล้ว แต่ศึกษามา มันก็ยังไม่เข้าใจ อยู่ ยังไม่เข้าใจอยู่ ยังงงๆ อยู่ ถึงว่าไปปรึกษากับเจ้าคุณอุบาลี เจ้าคุณอุบาลี ท่านชำนาญในทางปริยัติมาก เพราะท่านเป็นคนวางรากฐานการศึกษาในเมืองไทยเลย

ฉะนั้น เวลาภาคปริยัติเริ่มต้น เริ่มต้นภาคปริยัติ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติท่านยังสงสัย ท่านยังไม่ลงใจ เวลาปฏิบัติไปแล้วความรู้ ความเห็นของตัวเองมันยังมี

กิเลสอยู่ มันมีกิเลสอยู่ มันมีความสงสัยอยู่ ปฏิบัติไปแล้วมันเห็นอะไร เห็นนิมิต เห็นความเป็นไป เห็นแล้วมันก็แก้กิเลสไม่ได้ เห็นแล้วมันก็ยังชำระล้างอะไรไม่ได้ ก็มาปรึกษาเจ้าคุณอุบาลี เจ้าคุณอุบาลีท่านทางวิชาการ ถ้าทางวิชาการพยายามหาช่องทางให้ได้ หาช่องทางให้ได้ เวลาเราปฏิบัติแล้ว ในประสบการณ์แล้วก็มาเทียบทางธรรมวินัย เทียบทางทฤษฎี เทียบแล้วกลับไปปฏิบัติ เทียบแล้ว เห็นใหม่

คำว่าเทียบคือกำลังแสวงหา กำลังค้นหา แต่เวลาปฏิบัติคือการทดสอบ การทดสอบ ทดสอบๆ ทดสอบจนหลวงปู่มันท่านผ่านไปๆ สุดท้ายหลวงปู่มันท่านมาแก้เจ้าคุณอุบาลี เริ่มต้นปริยัติ ปริยัตินี้พื้นฐาน เราปฏิบัติไปแล้วเราไปไม่ได้ เราไม่ได้เราก็มึ จะไปเปิดตู้พระไตรปิฎกมันก็เข้าข้างตัวเอง โอ๊ย เหมือนกันเลย เหมือนกันๆ มันจะเข้าข้างตัวเองตลอดไป แต่ไปเจอเจ้าคุณอุบาลีใช้ใหม่ เจ้าคุณอุบาลีท่านเป็นนักปราชญ์ เพราะนักปราชญ์มันมีแง่มุม เวลาสนทนาธรรมมันมีแง่มุม มันมีสิ่งใดที่พยายามกระตุก กระทุ้งให้ได้คิด แล้วได้คิด เอ้อะ ได้คิด แต่ไม่ใช่ธรรม

หลวงปู่มันท่านกลับเข้าป่าไป กลับเข้าป่าไปปฏิบัติของท่าน ไปค้นคว้าของท่าน จากที่เวลาตัวเองไปเจอมันไปไม่ได้เลย ไปไม่ได้เลย ปัญญาของตัวเองขนาดไหน พยายามสร้างมาขนาดไหน พยายามปฏิบัติ แต่มันก็ยังทะลุไปไม่ได้ ทะลุไปไม่ได้ก็กลับมาปรึกษา กลับมาขอธรรมะจากเจ้าคุณอุบาลี เจ้าคุณอุบาลีท่านก็ให้แง่มุม เพราะนักปราชญ์กับนักปราชญ์ด้วยกัน พอมันได้ช่อง ได้ช่องก็กลับไปปฏิบัติต่อ ไปปฏิบัติต่อ พอมันผ่านเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปผ่านเลยนะ

พอผ่านขึ้นไป นักปราชญ์ นักวิชาการก็ศึกษาอยู่เขามีความรู้ไหม? ลูกศิษย์มาถามถามนี้ตอบเขาได้ ตอบเขาได้ตอบอะไร? ตอบด้วยประสบการณ์ ด้วยการค้นคว้าในการศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เรากียังงอยู่ นี่เวลาพองงอยู่พอเรางอยู่ เรายังสงสัยอยู่ สงสัยอยู่แต่ตอบได้ ตอบได้เพราะอะไร? เพราะแง่มุม เพราะเขาวินิจฉัย เขาวินิจฉัยนี้ตอบไป พอตอบไปหลวงปู่มันท่านฟังแล้วท่านได้คิด ท่านเข้าป่าของท่านไป ท่านไปค้นคว้าของท่าน พอค้นคว้าของท่าน ท่านว่ามันทะลุไป ทะลุไป

เวลาทะลุไป กลับมา กลับมานี้เวลามาคุยธรรมะ มาคุยธรรมะเราก็คศึกษามาเราก็อสงสัย แต่เราตอบได้ด้วยเขาวินิจฉัย แต่เวลาเจ้าคุณอุบาลีแก้หลวงปู่มัน เวลาแก้หลวงปู่

มัน เวลาแก่นี่แก้ด้วยเขาวนัปัญหา เขาวนัปัญหาจากการศึกษาจากพระไตรปิฎก เวลา หลวงปู่มันท่านประพาศปฏิบัติของท่าน ท่านได้ประสบความสำเร็จของท่าน ท่าน กลับมาคุยธรรมะกัน เวลาท่านแสดงธรรมมา เจ้าคุณอุบาลีชักงงแล้วละ อ้าว กลับงงไป อ้าว ทำไมมันมีแง่มุมอย่างนั้นออกไปได้อย่างไร? เพราะงงอย่างนั้นไปถึงได้ยอม เวลา หลวงปู่มันท่านให้อุบายอะไร

อุบาย เห็นไหม เราบอกว่าจิตใจที่สูงกว่า เขาวนัปัญหาที่คิดว่ามันจะชักนำขึ้นมา ได้ พอชักนำขึ้นมาได้ก็มาแก้เจ้าคุณอุบาลี นี้พูดถึงว่าในพระไตรปิฎกจะต้องศึกษาไหม? ศึกษา ศึกษามันก็เป็นปริยัติ นี่ว่าต้องอ่านพระไตรปิฎกคู่กับการปฏิบัติไปหรือไม่ นี่เวลา ปฏิบัติไป เวลาปฏิบัติไป เวลาอ่านพระไตรปิฎกแล้วพร้อมกับค้นคว้าพระไตรปิฎกมันจะเป็นประเด็น มันจะเป็นประเด็นเพราะอะไร?

ดูอย่างที่หลวงปู่มัน เวลาหลวงตาท่านศึกษาจนจบมหาแล้วท่านจะไปปฏิบัติใช้ ใหม ท่านก็ยังสงสัยว่ามันจะมีจริงหรือเปล่า ทั้งๆ ที่ว่าตั้งใจจริง สร้างอำนาจสนามมาก เพราะคนมีปัญญามากมันก็ค้นคว้ามาก เพราะคนมีปัญญามากมันก็ต้องให้ละเอียด รอบคอบ เพราะคนมีปัญญามากมันก็เลยยิ่งระแวงมาก ก็เลยถ้ามีใครชี้ได้ว่ามรรค ผล นิพพานมีอยู่จริง จะมอบชีวิตให้กับองค์นั้นเลย พอไปหาหลวงปู่มัน หลวงปู่มันอธิบาย เลยนิพพานมันคืออะไร นิพพานอยู่ที่ไหน นิพพานไม่ได้อยู่ในกระดาษ นิพพานไม่ได้อยู่ในพระไตรปิฎก นิพพานไม่ได้อยู่ที่ไหนทั้งสิ้น นิพพานอยู่ในหัวใจของคน เพราะท่าน ค้นคว้ามาหมดแล้ว พอหลวงปู่มันแก้บับลงเลย พอลงก็เลยปฏิบัติ

นี่เวลาจะปฏิบัติ หลวงปู่มันท่านบอก บอกว่า “มหา การศึกษานะเราศึกษา พระไตรปิฎกมาจนได้เป็นมหา ต้องศึกษาไหม? ต้อง แต่ถ้าเวลาจะปฏิบัติ หลวงปู่มันท่านบอก ปฏิบัติไปพร้อมกันมันจะตะ มันจะติดกัน” คือมันจะขัดแย้งกัน ขัดแย้งกันคือเรารู้โจทย์ ก่อน เราศึกษามาแล้วเราจะสร้างภาพ นี้พอสร้างภาพไป เวลาปฏิบัติไปมันจวนเจียนเข้า ค่ายเข้าเข็มนั้นจะสร้างภาพให้เราไขว้เขว

ตรงนี้สำคัญมาก หลวงปู่มันท่านถึงบอกว่า การศึกษามาที่เราศึกษามาใช้ใหม่ ศึกษาจบมาแล้วเพราะได้ใบประกาศมาแล้ว สอบผ่านแล้ว ท่านบอกว่าการศึกษานี้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ใส่ลิ้นชักไว้ แล้วลั่นกุญแจไว้ด้วยนะอย่า ให้มันออกมา คืออย่าเอาความคิดเดิมออกมา ที่เราศึกษามาแล้วอย่าเอาออกมา วางไว้

ก่อนแล้วให้ประพฤติปฏิบัติไป แล้วถ้าปฏิบัติไป เพราะมันเป็นจริงมันจะเป็นอันเดียวกัน มันจะเป็นจริง

คุณใช้เวลาท่านสงสัยท่านไปปรึกษาเจ้าคุณอุบาลี แล้วท่านก็ไปปฏิบัติ ท่านไปปรึกษาเจ้าคุณอุบาลีแล้วท่านก็เข้าไปปฏิบัติ สงสัยเข้ามากรุงเทพฯ เข้ามาคั่นคว่ำกับเจ้าคุณอุบาลี คั่นคว่ำเสร็จเข้าป่าไป ไปอยู่ในป่า อ้น ตัน กลับมาเข้ากรุงเทพฯ มาหาเจ้าคุณอุบาลี คั่นคว่ำ โต้เถียง โต้แย้ง สรุปให้ได้ สรุปเสร็จจะไม่จบหรือ สรุปเสร็จทางวิชาการ สรุปเสร็จเราตกลงโครงการกันได้ แต่เอ็งยังไม่ทำอะไรเลย สรุปเสร็จเข้าป่าไป ไปทำโครงการให้เกิดขึ้นให้ได้

เราจะบอกว่าประสบการณ์ของท่านมี ท่านถึงเอาประสบการณ์ของท่านมาสอน หลวงตา บอกว่าถ้าปฏิบัติไปพร้อมกันนะ นี่เพราะท่านไม่ได้เรียนมา ท่านปฏิบัติของท่าน แต่ท่านมาปรึกษาเจ้าคุณอุบาลี แต่ถ้าหลวงตาถ้าเราศึกษามา ๕ ประโยค ๑๐ ประโยค แล้วเราปฏิบัตินะ จินตนาการทั้งนั้นแหละ สร้างภาพทั้งนั้น นิพพานอยู่แค่เอื้อม เอ็งนั่งไปเถอะนิพพานมันลอยมาสวมให้เลย มงกุฏสวมหมับเสร็จ เพราะมันรู้หมดแล้ว หลอกหมด กิเลสหลอกหมด ท่านถึงบอกว่าให้วางไว้แล้วใส่ลิ้นชักไว้ ถิ่นบุญเจอไว้ด้วยนะแล้วปฏิบัติไป ถ้าไม่อย่างนั้นมันจะตะมันจะถีบ คือมันจะสร้างภาพ มันจะสร้างจินตนาการ

แล้วอีกอย่างหนึ่งมันสำคัญ ตรงนี้สำคัญมาก สำคัญที่ว่าเราสร้างจินตนาการเราก็ไม่รู้ที่เราสร้างจินตนาการ คนจะรู้ว่าสร้างจินตนาการต่อเมื่อคนเคยผ่านมันมา คนเคยประสบการณ์อันนั้นถึงจะรู้ แล้วคนจะรู้คือหลวงปู่มัน แล้วคนที่ไม่รู้นะ เราไปอยู่กับคนที่ไม่รู้ เรียบร้อย สังคมนั้นชักกันอยู่อย่างนั้นแหละ เป็นนิพพานเฉพาะกลุ่ม กลุ่มนั้นมีนิพพานอยู่อย่างนั้นแหละ เขาสร้างนิพพานของเขา มา แล้วก็นิพพานของเขาอยู่อย่างนั้นแหละ วนอยู่ในกลุ่มนั้นแหละ แล้วถ้ากลุ่มนั้นตายหมดแล้ว นิพพานนั้นก็หายไป ถ้ากลุ่มนี้ยังอยู่ ก็นิพพานยังอยู่อย่างนั้นแหละ เพราะนิพพานสร้างขึ้น นิพพานกลุ่มของเขา ถ้าเข้าไปเจอกลุ่มนั้น

นี่พูดถึงว่าต้องอ่านพระไตรปิฎกใหม่ หรืออ่านควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ต้องอ่านพระไตรปิฎก ต้องคั่นคว่ำ ต้องศึกษาให้มีปัญญา แต่พออ่านเสร็จแล้ว เวลาจะปฏิบัติต้องตั้งมั่นไว้แน่ ลั่นไว้เลย แล้วปฏิบัติให้ขึ้นมาตามความเป็นจริง แล้วถ้ามันเป็นขึ้นมาตามความเป็นจริงนะมันแตกต่าง ในภาคปฏิบัติในปัจจุบันนี้มาถึงก็ว่างๆ ว่างๆ นี่เพราะ

อะไร? เพราะรู้แล้ว ความว่างเป็นความสุข ความว่างเป็นสิ่งที่เราปรารถนา เราก็พยายามจะสร้างภาพความว่างกันขึ้นมา แต่ไม่เป็นความจริง แต่ถ้าเราวางไว้ก่อน แล้วเราไปพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แคंपัญญาอบรมสมาธิหนึ่งงแล้ว

ปัญญาอบรมสมาธินะ เราใช้ปัญญาไล่ความคิดเราไป เวลาความคิดเกิดขึ้น ตั้งสติตามความคิดไปเลย ความคิดคืออะไร? ความคิดมาจากไหน? ถ้าสติมันทันนะมันหยุดเลย ถ้ายังไม่ทันนะความคิดมันแล่นไป คือมันคิดเรื่องอื่นต่อ เรายังตามมันไป มันจะตามไปเลยเพราะความคิดมันเกิด นี่คือปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันหยุดปั๊บ เอ๊ะ ก็เหมือนเราไล่จับขโมย พอเราจับได้ เรากอดอยู่กับขโมย กับเราวิ่งตามขโมยมันต่างกันไหม? นี่พอมันหยุดปั๊บ เอ๊ะ นี่คือสมาธิ คือสมาธิมันไม่เหมือนในตำราหรือ ในตำราเขียนอย่างหนึ่ง ถ้าไปเจอความจริงอย่างหนึ่ง แล้วถ้าพุทโธ พุทโธ พุทโธละเอียดเข้ามาๆ ถ้ามันเป็นสมาธินะ โอ้อโฮ

ถ้าคนได้สมาธินะ คนๆ นั้นจะมีสำนึกตัวดีขึ้นเยอะมาก เพราะอะไรรู้ไหม? เพราะสิ่งที่มีค่าที่สุด เราไม่เคยเห็นสมบัติที่มีค่าขนาดนี้ แล้วพอเราไปเห็นสมบัติที่มีค่าคือเราไปเห็นใจของเราเองใจ เห็นสมาธิคือเห็นจิตเดิมแท้ สมาธิคือตัวตนของเรา สมาธิคือตัวตน เขาเรียกสมาธิคือสารตั้งต้น สมาธิคือสารตั้งต้นของจิต เราจะไปเห็นสารตั้งต้นของจิตเลยละ เอ๊ะ กับที่ว่างๆ ว่างๆ เราไม่รู้ว่สารตั้งต้นมาอย่างไร เราไม่รู้ว่มันมาอย่างไร แต่กูว่าง กูว่างๆ ว่างๆ

เดี๋ยวนี้นะทำสมาธิยังทำกันไม่เป็นเลย ถ้าทำสมาธิไม่เป็นมันจะมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาได้อย่างไร? ถ้ามีสมาธิ ตัวสมาธิเป็นตัวพื้นฐานที่จะให้เกิดภาวนามยปัญญา ตัวไม่มีสมาธิมันจะเกิดโลกุตตรปัญญา ไม่มีสมาธิมันจะเกิดปัญญาวิทยาศาสตร์ ปัญญาตัวตน ใจ อีโก้ ถ้าไม่มีสมาธิจะเป็นอีโก้หมด ตัวตนของเรา ตัวสมาธินี้แหละ แล้วถ้าเป็นสมาธิแล้วมันขึ้นปัญญาไม่เป็นหรือ ไม่เป็น สารตั้งต้น คำว่าสารตั้งต้นมันยังไม่ได้ทำ สารตั้งต้นเป็นเหตุ แล้วเราจะทำอย่างไรให้เป็นสมาธิ นี่ครูบาอาจารย์สำคัญตรงนี้ นี่พูดถึงภาคปฏิบัตินะ

เขาบอกว่าจะต้องอ่านพระไตรปิฎกคู่กับการปฏิบัติไปหรือไม่ ต้องศึกษาไหม? ต้อง แล้วเวลามาปฏิบัตินี้ก็การศึกษาในภาคปฏิบัติ การศึกษาในภาควิชาการนั้นเป็นเรื่องหนึ่งทางทฤษฎี นี่การศึกษาต้องศึกษาไหม? ต้อง ถ้าไม่ศึกษานะเราจะเอาอะไรเป็น

พื้นฐาน เวลาปฏิบัติไปคิด สมาธิ คืออะไร? ถ้าคิด สมาธิ คิด สมาธิเวลาปฏิบัติไปแล้ว นี่เป็นภาคทฤษฎี

ฉะนั้น เวลาเราไปตรวจงานใช่ไหม เวลาเขาทำงาน ทำงานขึ้นมาแล้ว นี่ทำงานขึ้นมา คิด สมาธิเป็นอย่างไร เวลาถ้ามันเป็นตัวจริงบ้าง คิดดูสิ่งนี้เป็นเรื่องงานเนื้อจริง ถ้าเราไปมองเรื่องงานนั้นโดยทางทฤษฎีมันจะเห็นสมบูรณ์ไหม? ทฤษฎีเรายังไม่เห็นเรื่องงาน พอเรามีทฤษฎีก็ไปเห็นเรื่องงาน โอ้โฮ มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ มันเข้ากันหมดเลย แต่ถ้าเราศึกษาๆ ได้ทฤษฎีหมดเลย แล้วก็ไปจีเขาแล้วต้องทำอย่างนี้ ทำอย่างนี้ ไอ้คนทำงานมันปวดหัวตายห้าเลย

ไอ้คนทำงาน หน้่างาน เห็นใหม่ การทำงานคนทำงานเป็น เขาเรียกคนทำงานเป็น กับคนทำงานไม่เป็น คนทำงานเป็น งานของเขา จะบอกว่ามันจะล็กโกไม่ใช่ เทคนิค ถ้ามันมีเทคนิคทำให้งานมันจบ แต่มันก็เป็นงาน มันมีเทคนิคของมัน แต่ถ้าเราบอกว่าต้องอย่างนี้ๆ เหมือนคนทำงานไม่เป็น คนทำงานไม่เป็นนะมันเอาสี่ข้างถูไปเรื่อยๆให้งานเสร็จ มันไม่เสร็จหรอก ปริยัติ ปฏิบัติ ทีนี้เวลาปฏิบัติขึ้นมาเราปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นความจริง

ถ้าเป็นความจริง เห็นใหม่ ต้องศึกษาไหม? ต้อง ศึกษาแล้ววางไว้ นี่เขาบอกว่าเขาต้องเรียนพระไตรปิฎกคู่กับการปฏิบัติไปด้วยหรือไม่ ต้องเรียนพระไตรปิฎกไหม? ต้อง แต่เวลาปฏิบัติวางไว้ ตรงนี้สำคัญมาก สำคัญที่ว่าถ้าปฏิบัติแล้วมันต้องมีครูบาอาจารย์ด้วย ถ้าครูบาอาจารย์เป็นนะจะแก้เรื่องอย่างนี้ได้

ถาม : ถ้าลูกไม่รู้เรื่องปริยัติ ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก ไม่ได้ศัพทบาลี แต่อ่านหนังสือหลวงพ่อ หนังสือหลวงตา เพียงพอไหมคะ

ตอบ : มันเกินพอด้วย มันไม่ใช่เพียงพอหรอก มันสั้น มันสั้นไป ภาคปฏิบัตินี้ นะ ภาคปฏิบัติเวลาปฏิบัติมันคือประสบการณ์ เราจะบอกว่าส่วนใหญ่เราพูดถึงครูบาอาจารย์นะ เราจะบอกว่าคนปฏิบัติจริง ถ้าคนรู้จริงเหมือนคนจบปริญญาเอก คนจบปริญญาเอกต้องมีวิทยานิพนธ์ แล้วเขาจะดูวิทยานิพนธ์ของแต่ละคน คนที่จบปริญญาเอกนะ แล้วถ้าใครเขียนวิทยานิพนธ์ไว้ว่ามีคุณค่ามาก วิทยานิพนธ์นั้นทางรัฐบาล ทางโลกเขาจะเอาวิทยานิพนธ์มาขยายความเพื่อความเจริญของโลก

คนที่ปฏิบัติได้จริงมันจะมีวิทยานิพนธ์ทุกคน เหมือนคนจบปริญญาเอก แต่วิทยานิพนธ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน เพราะวิทยานิพนธ์บางคนเขียนเพื่อแก้จบ บางคนเขียนแล้วเป็นประโยชน์ บางคนเขียนแล้วเป็นสิ่งที่โลกนี้ทิ้งมากเลยที่ว่าทำไมเขียนวิทยานิพนธ์ได้ขนาดนี้ เอาความรู้มาจากไหน? ทำไมเขียนออกมาได้ขนาดนี้ แล้วเขาจะเอาวิทยานิพนธ์นั้นมาขยายความเพื่อความเจริญของโลก

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าภาคปฏิบัติ อย่างเช่นประวัติหลวงปู่มั่น ประวัติของครูบาอาจารย์เรานั้นละวิทยานิพนธ์ของท่าน เวลาคนที่จะมาสอนก็สอนจากประสบการณ์อันนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ก็เทศน์มาจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะเทศน์ก็เทศน์ออกมาจากใจของพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านก็เทศน์ออกมาจากใจของท่าน ครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงท่านจะมีวิทยานิพนธ์ แล้ววิทยานิพนธ์นี้ซ้อนกันไม่ได้ เหมือนกันไม่ได้ ถ้าเหมือนกันคือผิด

แต่ของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นของท่านไม่เหมือนกัน เพราะ เพราะหลวงตาท่านเป็นผู้ที่มีบารมีมาก ท่านอยู่กับหลวงปู่มั่น แล้วเวลาลูกศิษย์แต่ละองค์ไปหาหลวงปู่มั่น หลวงตาท่านนั่งอยู่ด้วย วิทยานิพนธ์ของใครหลวงตาฯรู้หมด เพราะได้อยู่ร่วมตรวจวิทยานิพนธ์นั้นด้วย ได้ร่วมฟังด้วย ฉะนั้น ใครมาโกหก ใครมาทำอย่างไรจะรู้เลยว่าอันนั้นไปลักวิทยานิพนธ์ของใครมา

อันนี้มันก็เข้ากับว่าต้องอ่านพระไตรปิฎกใหม่? ต้องอ่านพระไตรปิฎกคู่กับการปฏิบัติไปหรือไม่? นี่เหมือนกัน วิทยานิพนธ์ของครูบาอาจารย์ก็เป็นของครูบาอาจารย์ เราได้ยินมาเป็นคตินิยม ได้ยินมาเป็นแนวทาง แต่เวลาปฏิบัติต้องเป็นของเรา จะไปซ้อนไม่ได้ มันก็เหมือนกับทางวิชาการหรือทางศิลปะเขาบอกว่าได้อิทธิพลมาจากใคร เวลาไปดูภาพ ไปดูสิ่งที่เขาทำ แล้วเรามาสร้าง เราก็อปปี้เขามาไง แต่ถ้าเราไม่อปปี้เราพยายามทำเอง แต่มันก็ได้อิทธิพลมา

คำว่าได้อิทธิพลมากก็คือการฟัง การฟัง การรู้ การศึกษาเราได้อิทธิพลมา ถ้าได้อิทธิพลมามันยังมีของเขา มันยังไม่จริงของเรา ต้องซ้าๆ จนกว่าเราจะทำของเราขึ้นมา โดยผลงานของเรา มันได้อิทธิพลมา ใช่เราได้อิทธิพลมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาพระไตรปิฎกนี่อิทธิพลพระพุทธรเจ้าทั้งนั้นแหละ แล้วเราพยายามทำของ

เราขึ้นมาให้เป็นของเราให้ได้ แต่ถ้าเราไปศึกษาแล้วเราปฏิบัติไปด้วยนะมันก็อปี่ไปจนตาย ปั้นได้แต่พระพุทธรูป ปั้นได้แต่พระพุทธรเจ้า ปั้นรูปตัวเองไม่ได้ แต่ถ้ามันทำได้ มันจะเป็นของมันได้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเวลาวิทยานิพนธ์ นี้ของใครมันจะเป็นประโยชน์กับใคร ฉะนั้น เวลาคนเรียนจบปริญญาเอกจะต้องมีวิทยานิพนธ์ ใครปฏิบัติได้จริงจะมีวิทยานิพนธ์ แล้ววิทยานิพนธ์มันต้องจบด้วย มันต้องมีกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เขาเห็นว่ามีคุณค่าเขาถึงให้ผ่าน แต่ถ้าเขาไม่เห็นคุณค่าเขาไม่ให้ผ่านหรือกั้น กรรมการสอบนะ แต่เวลาปฏิบัตินะ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จิตนี้กลั่นมาจากอริยสัจ จิตนี้กลั่นออกมาจากธรรม ไม่มีกรรมการคนไหนล่าเอียง ไม่มีศีล สมาธิอันไหนล่าเอียง เข้าข้างปิดกั้น ไม่มี ศีล สมาธิ ปัญญา มรรคโคทางอันเอก เราพยายามทำให้มันสะอาดบริสุทธิ์ ทำให้มันเป็นจริงขึ้นมา

ถ้าเป็นจริงขึ้นมา จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ พระอรหันต์ทุกองค์ต้องผ่าน พระอรหันต์ทุกองค์ถ้าไม่ผ่าน หรือพระอรหันต์ทุกองค์พูดตรงนี้ไม่ถูก ไม่มี ไม่มีพระอรหันต์อยู่จริง พระอรหันต์ต้องมีตรงนี้ ฉะนั้น ที่ว่าอ่านหนังสือหลวงพ่ อ่านหนังสือหลวงตา เพียงพอไหม? เราพูดถึงอ่านหนังสือหลวงตาแล้วกัน หนังสือหลวงพ่เอาไว้ก่อน เดียวอย่างว่านี่อะไรนะ เขาเรียกว่าเขียนเอง ตรวจสอบเอง รับประกันเอง มันไม่มีค่า อ้าว เราเขียนเอง แล้วเราให้คะแนนเอง แล้วเราก็ให้ผ่านเอง โอ้ย หนังสือมีค่าได้อย่างไร? มันไม่มีค่าหรอก หนังสือมันจะมีค่าต่อเมื่อมีคนเขาให้คะแนนมันถึงจะมีค่า ของเราให้ราคาเอง ไม่มีค่าหรอก

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าอ่านหนังสือหลวงพ่ เออ อันนี้แฉวนไว้ แต่ถ้าอ่านหนังสือหลวงตาด้วยนี่เหลือพ่ เหลือ เกินพ่ด้วย แต่ทำไมต้องอ่านหนังสือพระไตรปิฎกด้วย เพราะหนังสือพระไตรปิฎกมันเป็นสากล มันเป็นศาสนา เป็นกลาง แล้วถ้าเราสื่อสารโดยผ่านพระไตรปิฎก แม้แต่ไปลังกา ชาวพุทธด้วยกันสื่อสารผ่านพระไตรปิฎก สื่อสาร นี่เขาศัพท์บาลี แล้วบาลีเราไม่ได้ทำอย่างไร? เราก็ไม่ได้ แล้วถ้าพูดถึงบาลีได้นะ เราบอกเลยคนที่ศึกษามาแล้ว แล้วปฏิบัติ ที่ศึกษาแล้วปฏิบัติได้ผล ที่เรายอมรับนะมีหลวงตา เจ้าคุณเขียน มหาปิ่น แล้วคนที่ศึกษามา ๘ ประโยค ๑๐ ประโยคเต็มประเทศไทย แล้วเขาปฏิบัติ

ทำไมปฏิบัติแล้วในความเห็นสังคมเชื่อ ใครเชื่อกี่แล้วแต่ แต่เราไม่เชื่อ เราไม่เชื่อเลย นั่นเขาได้บาติทั้งนั้นเลย ได้บาติเรายอมรับที่ว่าปฏิบัติแล้วเราเห็นด้วย หลวงตาเป็นพระมหา เจ้าคุณเขียน ๘ ประโยค แล้วก็มาป็นน้องหลวงปู่สิงห์นั้น ๗ ประโยค แต่ที่ไม่ได้เรียน ไม่ได้บาติ หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่คำดี หลวงปู่ฝั้น อาจารย์สิงห์ทอง หลวงปู่ดี หลวงปู่จวน หลวงปู่ผาง หลวงปู่เยอะเยอะเลย หลวงปู่ตื้อไม่ได้บาติ ไม่ได้บาติผ่านหมดเลย แล้วได้บาตินะ ที่ได้บาตินะเรายอมรับหลวงตา ๓ ประโยค หลวงปู่เขียน ๘ ประโยค หลวงปู่มาป็น น้องหลวงปู่สิงห์นั้นต้องย้ำๆ เพราะมันมีชื่อซ้ำๆ กันเยอะ ได้บาติ ได้บาติมันก็อันเดียวกับที่ว่าปฏิบัติแล้วต้องอ่านพระไตรปิฎกใหม่? ได้บาติปัญญา มันเยอะ ยากนะ การแก้ไขนี้แก้ไขยากมาก

ฉะนั้น เราไม่ได้บาติ แต่คำว่าไม่ได้บาติเขาเรียกว่าได้อรรถ กับได้พยัญชนะ ได้พยัญชนะกับได้อรรถมันต่างกันไหม? อรรถคือเนื้อความ หลวงปู่มั่นไม่ได้บาติ แต่เวลาหลวงตาท่านได้บาติ หลวงปู่มั่นเวลาแปลบาตินะ เพราะของอย่างนี้มันอยู่ที่ผู้ที่ปฏิบัติ เวลาปฏิบัติเวลาธรรมเกิด ธรรมเกิดคืออำนาจาสนาบารมี คือสังขจะเวลาเกิดจากใจ หลวงตาท่านบอกท่านเกิดเป็นภาษาไทย หลวงปู่มั่นท่านเกิดเป็นภาษาบาลี เวลาหลวงปู่จวนเกิดเป็นบาลี พระที่เกิดเป็นบาลี มันเกิดเป็นภาษาบาลี เวลามันแปลขยายความมันจะกว้างมาก แต่หลวงตาเวลาท่านพูดขึ้นมาเป็นภาษาไทย หลายองค์มากเวลาขึ้น เวลาขึ้นมา

นี่เวลาขึ้นมาหลวงปู่มั่นท่านขึ้นมาเป็นบาลีเลย แล้วบาติเวลาแปลออกมาหลวงตาบอกว่าไม่เคยได้ยินเลยในภาคปริยัติที่จะแปลแล้วมันกินใจความ แล้วมันกินใจมากเท่ากับหลวงปู่มั่นแปล เวลาแปลมันแปลจากประสบการณ์ แปลจากของแท้ใจ แต่ว่าได้ภาษาบาลีมาก็ได้อธิบายจยตา มันได้ศัพท์ แล้วพอได้ศัพท์ พอเวลาจะแปลมันกลัวผิด มันกลัวผิดศัพท์ผิดแสง แต่มันไม่กลัวผิดเนื้อความ นี่พูดถึงว่าได้บาติไป

ได้บาติดีไหม? ดี ดีสิได้ภาษาทำไมจะไม่ดี ตอนนี้เราได้ ๓ ภาษา ๔ ภาษาแก่นะ เด็กคนไหนได้ ๓ ภาษานี้โอ้โฮ ต้องให้เหรียญทองไป ได้ภาษาบาลีก็ได้อีกภาษาหนึ่ง ก็ได้ภาษาอังกฤษ ทีนี้ได้ภาษาบาลีมันก็ไปขยายความ เห็นไหม เขาบอกภาษาบาลีจะเป็นกุญแจไขผู้พระไตรปิฎก ไข ไขผู้พระไตรปิฎกก็ไขภาษา แต่ศีล สมาธิ ปัญญา มันจะไข

หัวใจ มันจะไขกิเลส มันจะเอากิเลสออกจากใจ ฉะนั้น เวลาปฏิบัติไปแล้ว ตรงนี้ไม่มีปัญหา ไม่มีปัญหา เพียงแต่ว่านี่เขาเขียนมา เห็นใหม่ อ่านเต็มๆ เลยนะ

ถาม : คำถามคือ เราจำเป็นต้องอ่านพระไตรปิฎกคู่ไปกับการปฏิบัติหรือไม่ ถ้าลูกไม่รู้เรื่องปริยัติ ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก ไม่ได้ศัพท์บาลี อ่านหนังสือหลวงพ่อกับ หลวงตาเพียงพอไหมคะ

ตอบ : ไม่รู้ปริยัติ ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกนี้ฉบับประชาชนใครก็อ่านได้ ฉบับประชาชนเล่มเดียว หลวงปู่มั่นท่านค้นคว้าพระไตรปิฎกหลายรอบ แล้วเวลานิมิตท่านเห็นตัวพระไตรปิฎกด้วย หลวงตาท่านค้นคว้าเป็นมหา เราได้ยินว่าครูบาอาจารย์ท่านค้นคว้า เราก็ค้นคว้า พระไตรปิฎกเราดู ๒ รอบ ทั้งตัวเราดู ๒ รอบ แต่มาดูตอนหลังนะ มาดูตอนปฏิบัติแล้ว แล้วค่อยไปดู เพราะว่าตอนปฏิบัติใหม่ๆ ไปอ่านอย่างนี้ อ่านประวัติครูบาอาจารย์ อ่านแล้วเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ แล้วพอมาปฏิบัติจนได้หลักแล้วไปอ่านพระไตรปิฎก โอ้โฮ มันซาบซึ้ง มันซาบซึ้งกับตัวเอง

ถ้าเอ็งไม่ปฏิบัติมาก่อน อ่านอย่างไรก็ไม่รู้ ไม่รู้หรือก ยิ่งอ่านยิ่งงง แต่พอปฏิบัติมีพื้นฐาน พอไปอ่านนะ โอ้โฮ ตาพองเลยนะ แต่ตาพองคนเดียว เพราะอ่านคนเดียวไม่มีใครเห็น ตานี้พองเลยนะ เพราะมันสะเทือนใจ เพราะไปอ่านเจอใจ สอุปาทิเสสนิพพาน อนุปาติเสสนิพพาน ท่านอธิบายมันจะเป็นหัวข้อเฉยๆ แล้วแบบว่าจิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้ส่องใส ไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส แล้วตอนนั้นเขาก็เทียบกันว่าจิตเดิมแท้นี้เป็นพระอรหันต์ จิตเดิมแท้นี้เป็นนิพพาน พอเราอ่านเจอนะ เอ๊ะ ไอ้คนเถียงทำไมมันไม่ใช่สุภาพบุรุษ ทำไมมันไม่อ่านให้เต็มเนื้อความ จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้ส่องใส

นี่ท่านพูดถึงจิตแท้ๆ ในพระไตรปิฎก แล้วมันก็อีกตอนหนึ่ง จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส ถ้าเป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส แสดงว่ามันยังมีกิเลสอยู่ใช่ไหม จิตเดิมแท้นี้ยังมีกิเลสอยู่ เพราะมันเป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส อยู่ในพระไตรปิฎก เราไปอ่านดู มันไม่มีอะไรผิดเลย มันไม่มีอะไรโต้แย้งเลย ทำไมพระมันแบ่งเป็น ๒ ก็แก้แล้วเถียงกัน มันอะไรของมันวะ แล้วพอไปอ่านแล้วเจออย่างนี้เยอะ เจอประเด็นสังคมที่พระเราโต้แย้งกันเรื่องธรรมะนี่เยอะแยะไปหมดเลย แล้วเราก้ไปอ่านพระไตรปิฎก เอ๊ะ มันไม่น่าให้โต้แย้งเลย พระพุทธเจ้าพูดไว้จบหมดแล้ว

มโนมยิทธิในพระไตรปิฎกก็มี เราก็ไปเจออยู่ในพระไตรปิฎก ในมโนมยิทธิ มโนมยิทธิมันก็เป็นวิธีการปฏิบัติอันหนึ่ง แล้วทำไมเอามโนมยิทธิมาได้แย้งกัน มาเชิดชู มโนมยิทธิมันก็เหมือนฉนวนสมาบัติ มันก็อันเดียวกัน เราไปเปิดพระไตรปิฎกอ่านนะ อ่านเพราะมันมีหลักแล้วไง ที่ถึงบอกพอไปอ่านเจอเข้านี่ตาพองเลย ประเด็นสังคมที่เกิดขึ้น มันไม่มีประเด็นอะไรเลย เพียงแต่พระที่ไปอ่านแล้วถือทิฐิของตัวเอง ตีความเข้าใจ ตัว ใครมีทิฐิอันใดก็ตีความอย่างนั้น แล้วก็เอาทิฐินั้นมาได้แย้งกัน ต่างคนต่างอ้าง พระไตรปิฎก มันก็พระไตรปิฎกจริงๆ นั่นแหละ แต่มันบวกด้วยทิฐิของพวกเขาเอง

ฉะนั้น เวลาเถียงพวกนี้เราบอกว่ายกพระไตรปิฎกไว้ก่อนนะ แล้วเอ็งกับข้าเจอกัน ยกพระไตรปิฎกวางไว้ แล้วเอาความเห็นมึงออกมา นี่ความเห็นของตัวเอง เอาพระไตรปิฎกบังไว้ แล้วก็ว่าพระไตรปิฎกว่าอย่างนั้น พระไตรปิฎกว่าอย่างนั้น พระไตรปิฎกมีชีวิตหรือ? พระไตรปิฎกร้องทุกข์ได้หรือเปล่า? มึงอ้าง แต่ถ้าเอาจริงเราเคารพนะจบเลย นี่พูดถึงว่าได้ศัพท์บาลีแล้วมันจะเป็นจริง ไม่จริง นี่มีครูบาอาจารย์แก้ตรงนี้ได้ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ ประสาเรานะ ในสังคมทุกสังคมมีคนดีและคนเลวปนกัน เราจะหวังให้คนคิดดีทุกคนไม่ได้ แล้วจะคิดว่าไม่มีคนคิดดีเลยก็ไม่มี จะหวังว่าทุกคนจะคิดดีหมดมันก็ไม่มี แล้วว่าคนจะเลวหมดที่ไม่มีคนดีเลยมันก็ไม่เหมือนกัน มันก็มีคนดีเหมือนกัน มันก็อยู่ที่ว่าสนาพวกเรานี้แหละ เอ็งเกิดมาแล้วเจอใคร

อย่างเราภูมิใจมากนะ เราพูดกับพวกโยมตลอด ตอนมาอยู่โพธารามใหม่ๆ ตอนเราออกมาจากป่าใหม่ๆ บอกว่าเราภูมิใจมากที่เกิดมาเจอหลวงตา เกิดมาเจอหลวงปู่เจี๊ยะ ถ้าไม่เจอหลวงตา ไม่เจอหลวงปู่เจี๊ยะนะ กูก็บ้าคนหนึ่งเหมือนกันแหละ มันก็ต้องมีทิฐิเหมือนกัน ทีนี้หลวงตากับหลวงปู่เจี๊ยะท่านกระที่บหัว เขี่ยบจนลง หลวงตาขึ้นไปไม่หน้าสามผลัวะ! เดียว ไม้หน้าสามคือคำพูดนะ ไม่ใช่ไม้หน้าสามจริง ไม้หน้าสามคือคำพูดของท่าน โอ้โฮ มันแรง เวลาพูดนี่ขึ้นไปนะ ผลัวะ! เดียวหงายท้องลงมาเลย เจออย่างนี้ตลอด หลวงปู่เจี๊ยะนี่คำพูดของท่านมันคม คำพูดของท่านคม ลึก แล้วไม่มีสิทธิ์โต้แย้ง กรรณฐานเขาสอนกันอย่างนี้ เขาสอนคำเดียว คือเชือดเลย เชือดปัดตายแล้ว มันยังไม่รู้ตัวว่าตาย ยังเถียงอยู่ มันไม่รู้ว่ามันตายแล้วนะ

นี่ครูบาอาจารย์ของเรา นี่วงกรรมฐาน ขึ้นไปที่ไรนะ ไม้หน้าสามฟาดทีเดียวหงายท้องทุกทีเลย แล้วมันก็ได้มาอย่างนี้ พอฟาดมาทีหนึ่ง โอ้โฮ งงเลยนะ เหมือนไก่โดนหัก

คอ มันไปไม่เป็น แต่นี่พอโดนผลลัวะ! กลับไปทางจงกรม กลับไปทางจงกรมเลยนะ ที่ท่านพูดคืออะไรวะ? ที่ท่านว่านั่นคืออะไร? ไปเรียบเรียงมา พอเรียบเรียงได้นะ โอ้โฮ อยากจะกราบร้อยหน อยากจะกราบพันหน มันอยากจะกราบ อยากจะกราบๆ แต่ตอนขึ้นไปงเลยนะ ลงมานี้ไปไม่ถูกเลย เข้าทางจงกรม ไปเรียบเรียง ไล่ให้ทัน เรียบเรียงๆ นี้คือประสบการณ์ ได้มาจากครูบาอาจารย์ ถึงมาพูดกับพวกโยมเรา

ตอนมาใหม่ๆ นะบอกว่าภูมิใจฉิบหายเลย เกิดมาเจอหลวงตา ไม่เกิดมาเจอหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น แต่ได้อิทธิพล ฟังจากหลวงตากับหลวงปู่เจี๊ยะท่านพูดถึงหลวงปู่มั่น พูดที่ไรท่านน้ำตาไหล เราก็น้ำตาไหล มันซาบซึ้ง ถึงว่าชีวิตเรามีค่าไง ถ้าเราเกิดมาไม่เจอล่ะ? ไปเรียนกับพระองค์อื่นสิมันก็ชักเข้าป่าไปหมดแหละ มันก็อ้างพระไตรปิฎก เราก็อ้างนะ เราวงใหม่มาเราเจอปัญหา นี่ เขาอ้างตำรับตำรา เชื่อหมดแหละ แต่พอมาศึกษา มาปฏิบัติ เสีย มันไม่ใช่ มันไม่ใช่ มันไม่ใช่ก็คือโกหกนะสิ

จริงๆ เขาก็โกหกอยู่แล้ว เราไม่รู้เอง แต่พอรู้แล้ว เสีย มันโกหก แล้วพอมาปฏิบัติกับครูบาอาจารย์แล้วนะ คนรู้จริงมันมีกี่คน หลวงตาใช้คำว่าชนโคกับเขาโค ชนโคมันมีเต็มไปหมด แต่เขาโคมีอยู่สองเขา พระปฏิบัติเต็มไปหมดเลย แต่ผู้รู้จริงมีกี่คน แล้วมันเสียหายตรงไหนรู้ไหม? เสียหายตรงที่ว่าพวกเรามันไม่รู้ไง พวกเรามันไม่รู้ เวลาคนรู้จริงพูดเราเลยฟังไม่ออก เวลาคนรู้ไม่จริงพูดเราฟังออก ไอ้คนรู้ไม่จริงพูดนี้ฟังออกหมดเลย เพราะอะไร? เพราะมันเป็นภาษาสมมุติ ภาษาสมมุติคือตรรกะ คือปรัชญา ปรัชญาที่เราสามารถตีความได้

สังเกตได้เวลาอ่านหนังสือสิ โอ้โฮ มันซาบซึ้ง ปรัชญาทั้งนั้น อ่านแล้วซาบซึ้งมาก แต่พอไปเจอธรรมะของจริงนะ เสีย ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ ไม่รู้ ไม่รู้แล้วอย่าทิ้ง อย่าสลัดทิ้ง เก็บไว้ก่อน แล้วพยายามค้นคว้า พอรู้ขึ้นมาอย่างที่ว่านี่อยากกราบร้อยหน อยากกราบพันหน เพราะอะไร? เพราะมันเสียเวลานะ ค้นคว้าเองทั้งชีวิตยังไม่รู้ แล้วนี่มีคนชี้ทางบอกให้ เข้มทิศเนาะ มีคนชี้ทางบอกให้ มึงไปค้นคว้าเองมึงไปเถอะ กว่ามึงจะได้ แล้วนี่มีคนชี้มีคนบอก โอ้โฮ อยากจะกราบร้อยหน อยากจะกราบพันหน โอ้โฮ นี่พูดถึงความจริงนะ

ฉะนั้น เวลาเขาถามมาเราถึงบอกว่าต้องอ่านไหม? ต้อง แต่เขาอ่านไว้เป็นทฤษฎี อ่านไว้เป็นปัญญา แล้วเวลาปฏิบัติต้องวางไว้ก่อน แล้วทำให้ได้จริง แต่ถ้าไปทำรวมกันละนะ ถ้าภาษาจะให้พูดเต็มๆ ปากนะ ถ้าอ่านพระไตรปิฎกคู่กับปฏิบัติไปนะ ถ้าให้พูด

เต็มๆ ปากก็ฉิบหายนะสิ ฉิบหายเลยนะ หหมดโอกาสว่าอย่างนั้นเลย เพราะอะไรรู้ไหม? เพราะกิเลสมันร้าย เพราะกิเลสเรานี้มันร้าย มันจะเอาพระไตรปิฎกมาสร้างภาพเป็นสมบัติของเรา มันจะเอาธรรมะอันนั้นมาทำให้เป็นของเรา แล้วเราก็จะไม่ได้อะไรเลย

มันร้ายขนาดนั้น ไม่ใช่พระไตรปิฎกร้ายนะ กิเลสเราร้าย กิเลสคนปฏิบัติร้าย ร้ายนัก แล้วคนจะรู้เท่ามันคือคนที่เคยผ่านแล้ว หลวงตา หลวงปู่มันผ่านแล้วท่านบอกไว้ ต้องศึกษาไหม? ต้อง แล้วคู่กับปฏิบัติไหม? ไม่ ศึกษาอย่างเดียว แล้วปฏิบัติไม่เกี่ยวกับการศึกษา ปฏิบัติมันต้องเกี่ยวกับประสบการณ์ ประสบการณ์ทำให้ได้จริง แล้วที่ว่าไม่รู้ปริยัติเลย ไม่รู้ปริยัติเลย เวลาเป็นมันจะรู้ขึ้นมากกลางหัวใจ ถ้ามันของจริงนะ ของจริง หลวงตาบอกว่าน้ำอมตะธรรม น้ำอมฤตอยู่กลางหัวใจ ตักไม่มีวันหมด ถ้ารู้จริงแล้วนะ

คู่ออกุปปธรรม เป็นโศดาบัน เป็นสภิกาคามี เป็นอนาคามี เป็นพระอรหันต์ ออกุปปธรรม มันกุปปธรรมกับออกุปปธรรม กุปปธรรมคือสัพเพ ธัมมา อนัตตา ออกุปปธรรมไม่ใช่อนัตตา แล้วมันคงที่ตายตัว ฝังอยู่กลางหัวใจนั้นล่ะ คนที่มีสมบัติอย่างนั้นมันจะไปเปลวไหม? มันจะหลงไหม? มันจะไม่เข้าใจไหม? แล้วทำไมถึงบอกว่าหนูไม่รู้เรื่อง มันจะรู้ขึ้นมาถ้าเป็นความจริง ไม่รู้ปริยัติเลย ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎกเลย ไม่รู้ศัพท์บาลีเลย ถ้าคนไม่ได้ภาษาอังกฤษ แสดงว่าคนนั้นไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตใช่ไหม คนไม่รู้ภาษาอังกฤษเขาก็ประสบความสำเร็จในชีวิตเหมือนกันใช่ไหม คนไม่ได้บาลีเลยรู้ธรรมก็มีเยอะแยะไป

คนไม่ได้บาลี นี่ครูบาอาจารย์เราส่วนใหญ่ท่านไม่ได้เรียน ประสบความสำเร็จเยอะมาก แล้วในสังคมไทยมันเรียนอยู่เท่าไร ปีๆ หนึ่งเขาจบกันเท่าไร มันยังงงๆ กันอยู่นะ มันกำลังจะสร้างสำนักปฏิบัติกันอยู่ เพราะอะไรรู้ไหม? เรียนปริยัติมาแล้วมันต้องปฏิบัติไง เขากำลังจะสร้างสำนักปฏิบัติกันอยู่ แล้วคุณมันจะได้ไหม? อันนี้พูดถึงปริยัติปฏิบัติเนาะ เอาคำถามนี้

ถาม : ทำอย่างไรให้พ่อแม่ฟังและคิดสิ่งที่เราพูด เราเห็น และเชื่ออย่างที่เรารู้บ้างครับ (ในทางที่คืนะครับ ในการถือศีล ในการคบมิตร รวมถึงการทำธุรกิจ) และถ้าท่านด่าเรากลับมา เราควรทำใจอย่างไร ประพฤติตัวอย่างไรให้ครอบครัวเดินหน้าต่อไปอย่างมีความสุขครับ

ตอบ : อยากมีความสุขนะ เรานี้ธรรมดาพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูกนะ เราต้องตั้งประเด็นนี้ไว้ก่อน พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก ถ้าเป็นพ่อแม่ที่ดี เป็นสัมมาทิฐิ เราจะภูมิใจมาก เพราะเราเกิดในประเทศอันสมควร เกิดจากพ่อแม่ที่ดี ถ้าพ่อแม่ของเราเป็นมิชฌาทิฐิ อย่างเช่นนับถือศาสนาอื่น เราเกิดมาที่เราเกิดในครอบครัวนั้นพ่อแม่เป็นมิชฌาทิฐิ เราจะมาวัดนี้ลำบากมากเลย มีมานั่งอยู่ที่นี้เป็นคริสต์ เป็นอิสลามมานั่งอยู่ที่นี้เยอะ แม้แต่เขาเป็นคริสต์ด้วยนะ เขามาคนเดียว แล้วเขาไปเอาแม่เขามา เอาพ่อแม่เขามา แม่เขาก็พยายามดึงลูกเขากลับ ไอ้เขาก็พยายามดึงแม่มาเป็นพุทธ

กรณีนี้มี นี่พูดถึงว่าถ้าเราเกิดในครอบครัวอย่างนั้น เราจะมีความสุขมากกว่านี้ ฉะนั้น เวลาที่ตั้งประเด็นไว้ก่อนว่าพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก ก็เราได้ชีวิตนี้มาจากพ่อแม่นะ เราตรวจดีเอ็นเอ พันธุกรรมของพ่อแม่หมด แต่เวรกรรมของเรา จิตนี้ของเรา แต่ร่างกายนี้มาจากพ่อแม่หมด ต้องมีเวรมีกรรมต่อกัน ถึงมาเกิดร่วมกัน ถ้ามาเกิดร่วมกัน ที่นี้พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูกคือเขาเป็นเจ้าของชีวิตเราว่าอย่างนั้นเลย

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าพ่อแม่มีความเห็นอย่างไร ถ้าเราเป็นคนดี เรามีหลักเกณฑ์ไว้เราก็ยื่นของเราไว้ การที่จะชักนำพ่อแม่นี้แสนยาก แสนยาก เพราะพ่อแม่เขาบอกว่ากุเลียงมิงมา จะไปบอกว่ากุเลียงมิงมา กุอาบน้ำร้อนก่อนมิง ไม่ฟังหรอก ถ้าจะได้ผลนะ ท่านพูดอะไรเราก็รับฟังไว้เฉยๆ แต่เราต้องมีจุดยืนของเรา แล้วทำตัวเราให้ดี พ่อแม่จะสงสัยมากเมื่อเช้าไม่ได้พูดนะ เมื่อก่อนนะเรามีลูกศิษย์ไอ้เด็กๆ อย่างนี้เขามาวัด แล้วเราก็แจกขนม แล้วมันก็ฟัง เพราะเด็กมันสอนง่ายนะ เวลากลับไปบ้านนะ เวลาทำอะไรผิด ไม่ได้นะหลวงพ่อกว่า พอทำอะไรผิด ใครทำผิด ไม่ได้นะหลวงพ่อกว่า จนพ่อแม่พี่น้องต้องมาดูว่าหลวงพ่อกว่าคนไหนวะ ปู่ย่า ตายายมากันนะ

ไอ้พี่น้อง พอไปทำผิดที่บ้านไม่ได้นะ พ่อแม่สอนยังไม่ฟัง พ่อแม่ว่าลูกผิดๆ ไม่ฟังหรอก แต่เวลามันทำอะไรผิดนะ ไม่ได้เดี๋ยวหลวงพ่อกว่า ถ้าพ่อแม่เห็นอย่างนี้ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูกพ่อแม่ทั้งนะ ฉะนั้น เราจะสอนพ่อแม่ทำตัวเราให้ดี ให้อยู่ในหลักเกณฑ์ พ่อแม่จะพูดอย่างไรอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าเราทำความดีเขาเห็นความดี พ่อแม่ก็อาบน้ำร้อนมาก่อนเราแน่นอนอยู่แล้ว ถ้าเราทำตัวเราดีเขาจะเอ๊ะ ทำไมลูกเราเดี๋ยวนี้มันดี ขึ้นตั้งเยอะ มันดีเพราะอะไร? เขาต้องหา สงสัยมันคบเพื่อน เพื่อนมันคงพาไปทำอะไรไม่รู้ สืบหาซิเพื่อนคนไหนวะ นี่เขาต้องรู้

นี่พูดถึงเขาบอกจะแก้พ่อแม่อย่างไร? ยาก จะแก้พ่อแม่เราต้องวัดด้วยคุณภาพของเราว่าเราดีขึ้น เราดีขึ้นๆ พ่อแม่จะนั่น แต่ถ้าบอกว่าอย่างนี้ดีกว่า มันไม่มีสิ่งใดพิสูจน์ในขณะนั้น อยากดึงมาให้ถือศีล เรานี้ดีที่สุด เราทำของเรา ทำเป็นตัวอย่างก่อน ถ้าทำเป็นตัวอย่าง แล้วถ้ามันดีขึ้น แต่ถ้าอย่างนี้เห็นไหม ถ้าท่านค่าละ? อ้าว ค่าก็ถ้าจะไปบังคับให้เขาทำดีตามเราไง นี่ดีกว่านะ นี่ดีกว่า เถียงอย่างไรก็โดนค่าอยู่แล้ว ถ้าพ่อแม่ค่าละ? ถ้าพ่อแม่ค่าก็ให้พรไป ตั้งสติให้คืนะ

นี่พูดต่อเมื่อบวชพระแล้ว ไม่บวชก็เถียงพ่อแม่เหมือนกัน เพราะยังโง่งอยู่ไง ตอนนั้นยังโง่งอยู่มันก็เถียง เพราะสติปัญญาเราไม่พอหรอก แต่ที่พูดนี้เพราะว่าประสบการณ์อย่างนี้ก่อนบวชเรามีมา แล้วเราหักมานะ พ่อแม่ช็อกเลย เข้าโรงพยาบาลเลยตอนบวช เพราะพ่อแม่ก็ไม่อยากให้บวช พ่อแม่ ลูกคนไหนพ่อแม่เลี้ยงมา ลูกคนไหนมีแ้วเขารู้แล้วพ่อแม่เขาก็หวังเรามากกว่าจะให้อยู่ทางโลกช่วยสืบต่อ แต่เราจะมาทางนี้ แล้วหักกันทีนี้เวลาไปบวช พ่อแม่ไม่อนุญาตบวชไม่ได้ใช่ไหม เราก็หัก คือเราก็ประชด คือว่าทำงาน แต่ไม่ใช่สอยในบ้าน จนเขาทนไม่ไหวไง มึงจะไปไหนก็ไปซะ เราเอาคำนี้บอก ว่าอนุญาตแล้ว

เวลาท่านโกรธมากไป มึงจะไปไหนก็ไปซะ ไปวัดเลย พ่ออนุญาตแล้ว บวชมาช็อกเลย คือว่าหัวใจมันหลุดไปเลยนะ เราปฏิบัติแล้วเราถึงมาเข้าใจ เราปฏิบัติแล้วเรามาถึงหัวใจ เราถึงย้อนกลับได้ว่าของรักของหวง ของสิ่งที่จะให้สืบทอด แล้วมันพรากจากไป ช็อกเลย เข้าโรงพยาบาลซานคามิลโล แล้วเขาพยายามจะให้เรามาเยี่ยม เราก็จะไม่ยอมมาเหมือนกัน ระหว่างพ่อแม่กับลูกรักกันโดยสายเลือด แต่จะเถียงกันด้วยความโกลีซิด

รักกันโดยสายเลือด พ่อแม่ลูกนี้รักกันแน่นอน ความรักของพ่อแม่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใดเจือปน ความรัก รักโดยสายเลือด แต่จะเถียงกันมากเพราะความโกลีซิด เพราะความโกลีซิด เพราะความคิดว่าเป็นสมบัติของตัวเอง อยากให้สมความปรารถนาของตัวเอง คิดอย่างใดก็อยากให้คนอื่นเป็นอย่างที่เราคิด มันถึงมีการกระทบกระทั่งกัน นี้บวชแล้ว ปฏิบัติแล้วย้อนกลับ แต่ที่มาได้นี้พ่อแม่เจ็บปวดมาก เจ็บปวดสุดๆ เพราะเราอยู่ในบ้านเรารู้ว่าพี่น้องเราเป็นอย่างไร ถ้าจะยกหางก็ว่าทั้งบ้านเก่งและดีอยู่คนเดียวว่าอย่างนั้นเลย แล้วคนที่ดีที่สุดมันหนีไป มันตัดช่องน้อยแต่พอตัว

ความคิดทางโลกใจ ตอนนั้นเขาคิดกันอย่างนั้นใจ แต่ของเรา เราบวชแล้ว เราปฏิบัติแล้วไม่ใช่ เราสร้างมาอย่างนี้ มันเป็นเวรกรรมที่เราทำมาอย่างนี้ มันเป็นไปโดยตามกรรม โดยสัจจะ เวรกรรมที่มันทำมาอย่างนี้มันจะให้ผลตามอย่างนั้น เพียงแต่เราจะส่งเสริมมันขึ้นไปหรือเปล่า เราสร้างบารมีมา เราสร้างคุณงามความดีมา แต่เราอ้อมองอเท่า เราจะไม่ได้อะไรเหมือนกัน เราได้สร้างบารมีมา แต่เราต้องเข้มแข็ง เราต้องมีความเข้มแข็ง เราต้องมีการกระทำต่อเนื่องขึ้นไปให้สมกับที่เราได้ทำมา นี่พูดถึงเรื่องพ่อแม่ใจจะบอกว่า โอ๊ย หลวงพ่อก็พูดดีนะสิ หลวงพ่อบวชไปแล้ว ผมยังทุกข์อยู่ เจอมาก่อนแล้ว คนเจอมาทั้งนั้น เพราะคนเกิดจากพ่อจากแม่

เราพูดบ่อยนะ มีคนบางคนเห็นแก่ตัว เราบอกว่า เฮ้ย เอ็งไม่ใช่เกิดมาจากกระบอกไม้ไผ่นะมึง ทุกคนเกิดจากพ่อจากแม่ ใครบ้างเกิดจากกระบอกไม้ไผ่ที่ไม่คิดถึงพ่อคิดถึงแม่ วัยรุ่นไม่เคยคิดถึงหรือ มันยังเป็นวัยรุ่นอยู่ แต่วันไหนมันมีลูก วันไหนมันมีลูก ความผูกพันเกิดขึ้นมันจะรู้ทันที แต่ถ้ามันยังไม่มี มันนึกไม่ถึงหรือ บอกกันไม่ได้ แต่วันไหนถ้ามันไปมีลูกนะ อ้อ พ่อแม่รักกูอย่างนี้เอง แต่ถ้ามันยังไม่มีมันยังไม่มีหรือ

นี่เพียงแต่ว่าเวลาท่านดำมาละจะแก้อย่างไร ของอย่างนี้นะมันแบบว่าเป็นเวรเป็นกรรม ถ้ามันเวรกรรมที่ดี ทำที่ดีมันจะประสบความสำเร็จได้ ถ้ามันเป็นเวรเป็นกรรม คำว่ากรรม อภิสาดบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อแม่ใจ แต่ถ้ามันมีเวรมีกรรมต่อกันมันจะมาไฟท์กันนะ พ่อแม่กับลูกมันจะมีปัญหากระทบกระทั่งกันมาก ถ้าลูกที่ดีๆ จะไปตีมากเลย แต่ลูกที่บางทีมันมาเถเร เเถเพราะอะไรละ? ก็ทำให้พ่อแม่เจ็บปวดใจ ก็ทำให้พ่อแม่ น้ำตาไหล มาเพื่อทำให้น้ำตาไหล กับมาเพื่อส่งเสริม แล้วเราก็โดนเหมือนกัน เราก็น้ำตาไหล

นี่ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว มันเป็นการที่เราทำมา แล้วเราจะปฏิเสธว่าไม่มีหรือปฏิเสธไม่ยอมรับไม่ได้ เพียงแต่ถ้ามันเป็นอย่างนั้นเราศึกษาธรรมะนี่ไง นี่ศึกษาธรรมะ แล้วเอาหลักธรรมะชโลมหัวใจไว้ น้ำตาไหลก็ไม่เป็นไร น้ำตาไหลก็เพราะเราทำมา เราโง่มาก่อน ตอนนี้อฉลาดแล้ว ฉลาดแล้วก็พยายามยับยั้ง ยับยั้งความคิดตัวเองอย่าให้ไปทำสะเทือนใคร เพราะทำสะเทือนใครมันก็จะกลับมาสะเทือนเราอย่างนี้

นี่พูดถึงว่าวิธีแก่นะ วิธีแก้ วิธีแก้คือเราทำตัวเราดี แล้วถ้าทำดีแล้วท่านจะสนใจ ท่านจะศึกษา แต่ถ้าเราจะไปเถียงกันด้วยเหตุผลปลีกย่อยอย่างนั้น เหตุผลก็เพื่อแก้กลับ

บ้าน ไม่กลับบ้าน ทำงาน ไม่ทำงาน มันเป็นเรื่องอาชีพ เราหวังธรรมะกัน เราหวังที่พึง
 ทางใจ เราหวังมากกว่านั้น ถ้าหวังมากกว่านั้นเราทำตัวเราดีๆ อย่าไปหวังว่ามันจะ
 ประสบความสำเร็จ อันนั้นปัญหาดำรงชีพ โทษนะสัตว์มันก็มี วัว ควายมันก็กินหญ้า วัว
 ควายมันก็ต้องดำรงชีวิตมัน เราเป็นคน เราก็ดำรงชีวิตของเรา แต่เราหวังมากกว่านั้นไง
 เราหวังเรื่องความดีของเรา

นี่พูดถึงว่าถ้าโค่นค่ามาเราจะทำใจอย่างไร ประพฤติตัวอย่างไรให้เดินหน้าต่อไป
 นี่พูดตั้งยาวแล้วเนาะ ถ้าอ่านแล้วเดี๋ยวมันจะตอบอีกรอบหนึ่ง เอวัง